

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2011-4-51
Karar Sayısı : 11-28/582-183
Karar Tarihi : 04.05.2011

(Muafiyet)

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI
Üyeler : Doç. Dr. Mustafa ATEŞ, İsmail Hakkı KARAKELLE,
Doç. Dr. Cevdet İlhan GÜNAY, Murat ÇETİNKAYA, Reşit
GÜRPINAR

B. RAPORTÖRLER : Serpil YANIK, Esin AYGÜN, Gülçin DERE

C. BİLDİRİMDE

BULUNAN : Akbank T.A.Ş.
Temsilcisi: Av. Turgan GÜRMENTE
Mete Cad. 12/7 Taksim 34437 İstanbul

D. TARAFLAR : - Akbank T.A.Ş.
Sabancı Center 344330 4. Levent/İstanbul

- Aksigorta A.Ş.
Meclis-i Mebusan Cad. No:67 34427 Fındıklı/İstanbul

E. DOSYA KONUSU: Aksigorta A.Ş. (Aksigorta) ile Akbank T.A.Ş. (Akbank) arasında imzalanan "Hayat-Dışı Sigorta İçin Acentelik Sözleşmesi"ne menfi tespit belgesi verilmesi veya muafiyet tanınması talebi.

F. DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 28.02.2011 tarih ve 1504 sayılı ile giren başvuru üzerine düzenlenen 25.04.2011 tarih ve 2011-4-51/MM-11-187.SY sayılı Muafiyet Ön İnceleme Raporu 27.04.2011 tarih ve REK.0.08.00.00-130.01.03/176 sayılı Başkanlık önergesi ile 11-28 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

G. RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: İlgili Rapor'da, Aksigorta ile Akbank arasında 18.02.2011 tarihinde imzalanan "Hayat-Dışı Sigorta İçin Acentelik Sözleşmesi"nin 5. maddesinde düzenlenen rekabet yasağının 5 yılı aşan kısmının 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesi çerçevesinde muafiyet alamayacağı görüşüne yer verilmiştir.

H. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

H.1. İlgili Pazar

H.1.1. Ürün Pazarı

Taraflar arasındaki sözleşme hayat dışı sigortalarında acentelik hizmetlerine ilişkin bir anlaşma olup, bildirim konu işlem kapsamında ilgili ürün pazarı "hayat dışı sigortacılık ürünlerinde acentelik hizmetleri pazarı" olarak belirlenmiştir.

Diğer yandan, bankalar yaygın şube ağları, kredi kullanarak tüketim ya da yatırımda bulunacaklara ulaşmadaki stratejik konumları ve çoğu durumda kredi sürecinin içerdiği bürokrasinin yarattığı belirsizlikten yararlanarak belli bir sigorta ürününün kredi müşterisine pazarlanması aşamasında sahip oldukları inisiyatif imkanları nedeniyle, sigorta şirketlerinin ürün kanallarında yer almaktadırlar. Mevcut dosya konusu bakımından, bankalar geniş bir müşteri kitlesine daha az maliyetle ulaşma ve çapraz satış yapma imkânları dolayısıyla

11-28/582-183

diğer serbest acentelerden farklılaştıkları için banka sigortacılığı hizmetlerinin de ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir.

H.1.2. Coğrafi Pazar

Bildirime konu acentelik sözleşmesinde belirtilen faaliyetlerin ülkemizin tümünde satışı yapılan sigortacılık ürünlerini kapsamakta olduğu ve ilgili ürünler açısından rekabetin ülke çapında homojen dağıldığı hususu dikkate alınarak, mevcut dosya konusu bakımından ilgili coğrafi pazar "Türkiye" olarak tespit edilmiştir.

50 H.2. Yapılan Tespitler ve Hukuki Değerlendirme

H.2.1. Taraplara İlişkin Bilgiler

H.2.1.1. Akbank T.A.Ş.

1948 yılında kurulan Akbank, hâlihazırda İstanbul'daki Genel Müdürlüğü, 20 bölge müdürlüğü ve 912 şubeyi kapsayan bir dağıtım ağı ile çalışmaktadır. Akbank, yurtdışındaki faaliyetlerini Hollanda (Akbank N.V.), Almanya (Akbank AG) ve Dubai'de (Akbank Dubai Limited) bulunan iştirakleri ve Malta'da bulunan bir şubesiyle sürdürmektedir.

Akbank, temel bankacılık hizmetlerinin yanı sıra bireysel, ticari, kurumsal, özel bankacılık ve uluslararası ticaret finansmanı hizmetleri sunmaktadır. Bankacılık dışı finansal hizmetler ile sermaye piyasası ve yatırım hizmetleri ise, Banka'nın iştirakleri tarafından verilmektedir.

60 Akbank hisse senetleri %28,84 halka açıklık oranıyla İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'na kotedir. Yurt dışında ise Banka'nın "Level 1" depo sertifikaları ABD'de OTC piyasasında işlem görmektedir.

H.2.1.2. Aksigorta A.Ş.

28.04.1960 tarihinde idare merkezi Adana'da ve iş merkezi İstanbul'da olmak üzere, Sabancı Grubu bünyesindeki şirketlere hizmet vermek amacıyla kurulan Aksigorta, yangın, deprem, kaza, sağlık, kasko, doğal afetler gibi hayat dışı sigortacılık ürünlerinin üretimi ve satışı alanlarında faaliyet gösteren bir sigorta şirkettir. Aksigorta, 2010 yılı sonu itibarıyla 10 bölge müdürlüğü, iki bölge temsilciliği, tüm yurda yayılmış 884 Akbank şubesi ve ... serbest acente ağıyla hayat dışı branşlarda faaliyet göstermekte olup, ... ile tüm Türkiye'de hizmet sunmaktadır.

70

H.2.2. Bildirime Konu Sözleşme

Bildirime konu "Hayat-Dışı Sigorta İçin Acentelik Sözleşmesi", Akbank'ın, Aksigorta'nın hayat dışı sigortacılık ürünlerinin satış ve pazarlaması konusunda sigorta acentesi olarak atanmasını öngören bir dağıtım anlaşmasıdır. Bildirime konu acentelik anlaşması ile Aksigorta hayat dışı sigortacılık ürünlerinin Türkiye sınırları dâhilinde Aksigorta adına ve hesabına münhasır olmayan pazarlama hakkını Akbank'a vermektedir.

Bildirim Formu'nda yer verilen bilgilere göre, Aksigorta sigortacılık ürünlerinin üretimi, satışı ve pazarlamasını yapan bir sigorta şirkettir. Aksigorta sigortacılık ürünlerinin satışını, tüm Türkiye sathına yayılmış Aksigorta namına ve hesabına çalışan bağımsız acenteleri ve Akbank şubeleri aracılığı ile gerçekleştirmektedir. Akbank ise temel bankacılık hizmetlerinin yanında bir grup şirketi olan Aksigorta'nın hayat dışı sigortacılık ürünlerinin bilgi, deneyim, eğitilmiş iş gücü ve yeterli kaynağa sahip olarak müşterilerine sunumunu acente sıfatı ile yapmaktadır. Aksigorta taraflar arasında halen devam eden acentelik ilişkisinin Aksigorta hisselerinin Ageas'a devrine izin verildikten sonraki dönemde de devam etmesi için bildirime konu Sözleşme'de öngörülen hüküm ve koşullar çerçevesinde Akbank'a hayat dışı sigortacılık ürünlerinin satışı için münhasır olmayan

80

11-28/582-183

yetki vermeyi istemektedir. Dolayısıyla, Sözleşme'nin temel amacı, Aksigorta'nın hayat dışı sigortacılık ürünlerinin -diğer acentelik kanallarının yanı sıra- acente sıfatıyla Akbank şubeleri kanalıyla satışı ve pazarlanmasıdır.

90 H.2.3. Değerlendirme

Öncelikle bildirim konu sözleşme için talep edilen menfi tespit/muafiyet Sabancı Grubu'nun Aksigorta'da sahip olduğu %61.98 oranında hisseden %30,99'unun Ageas tarafından satın alınarak, Aksigorta'nın Sabancı ile Ageas'ın ortak kontrolüne geçmesinden sonraki duruma ilişkindir. Söz konusu devirden sonra Akbank ve Aksigorta aynı ekonomik bütünlük içerisinde değerlendirilemeyecek iki teşebbüstür. Bu çerçevede, ticari ve mali risklerin dağılımı itibarıyla Akbank'ın acentelik niteliği değerlendirildikten sonra Sözleşme'nin rekabeti sınırlayıcı olabilecek maddelerinin Kanun karşısındaki durumu incelenmiştir.

100 H.2.3.1. Akbank ve Aksigorta Arasındaki Acentelik Sözleşmelerinin Risk Kriteri Bakımından Değerlendirilmesi

2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği'nin açıklanmasına Dair Kılavuz (Kılavuz)'da acentelik sözleşmelerine değinilmekte ve bu sözleşmelerin rekabet hukuku açısından değerlendirilmesi yapılmaktadır.

Söz konusu kılavuzda, müvekkil hesabına aracılık ettiği ya da akdettiği sözleşmelere ilişkin olarak acenteye getirilen sınırlamaların genellikle Kanun'un 4. maddesi kapsamında olmadıkları ve prensip olarak muafiyet rejiminin de konusunu oluşturmadıkları kabul edilmektedir. Bu kapsamda teşebbüsler arasındaki ilişkinin Kanun'un 4. maddesi kapsamında olup olmadığını belirleyen faktör, acentenin müvekkil tarafından atandığı faaliyetlerle ilgili olarak ticari veya mali bir risk alıp almaması olarak belirlenmiştir. Acentenin bir mali veya ticari risk taşımaması durumunda faaliyetlerinin müvekkil teşebbüsün faaliyetlerinin bir parçası olarak değerlendirilecektir. Aksi halde, yani risk üstlenmesi durumunda, acentenin kendi yapmış olduğu yatırımların geri dönüşünü sağlayabilmesi için pazarlama stratejisini özgürce belirleyebilmesi gerekir. Belirleyemediği durumlarda ise, sözleşmeler Kanun'un 4. maddesi kapsamına girebilir.

Risk konusunda Kılavuzda, her bir olayın kendi özellikleri göz önünde bulundurularak değerlendirileceği belirtilmekte, ayrıca bir acente ve müvekkil arasındaki ilişkide acentenin risk üstlendiği ve bu nedenle anlaşmanın Kanun'un 4. maddesine girdiği durumlara örnekler verilmektedir. Netice itibarıyla, müvekkil ile acente arasındaki ilişkiye Kanun'un 4. maddesinin uygulanmaması için acentenin örnek olarak sayılan bu ve benzeri risk veya maliyetleri yüklenmemesi gerekmektedir.

Hangi hallerde risk üstlenildiğine örnek olarak aşağıdaki hususlar gösterilebilir:

- Ticari acentenin ticari faaliyetleri süresince bağımsız bir tacir gibi davranması,
- İşlemlerle ilgili ticari riskin acentenin üzerinde olması,
- Ticari acentenin elinde sözleşme konusu mallardan minimum miktarda stok bulunması,
- Ticari acentenin müşteriler için kendi hesabına olmak üzere ücretsiz servis hizmeti vermesi,
- Ticari acentenin fiyatlar ve ticaret koşullarını belirleme yetkisi bulunması.

Acenteler daima müvekkilleri hesabına iş yaparlar. Acentelerin yapacağı işlemlerden doğan hak ve borçlar müvekkillerine aittir. Sigorta acentelerinin de tabii olduğu Türk Ticaret Kanunu'nun 102-123. maddeleri acentelik hakkındaki düzenlemelere ilişkindir. Söz konusu

11-28/582-183

madde hükümlerinde acentelerin müstakil hareket edemeyeceği hususu belirtilmiştir. Dolayısıyla, acente niteliğinde faaliyet gösteren gerçek ve tüzel kişilerin müvekkillerinin talimatları ve onların menfaatleri doğrultusunda iş görmeleri kanundan doğan bir yükümlülük olup, hareket serbestileri sınırlı olan acentelerin bağımsız hareket edebilen kişiler karşısında belirleyici olma özellikleri bulunmamaktadır.

5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nda da sigorta acentesi, "*Ticarî mümessil, ticarî vekil, satış memuru veya müstahdem gibi tâbi bir sıfatı olmaksızın bir sözleşmeye dayanarak muayyen bir yer veya bölge içinde daimî bir surette sigorta şirketlerinin nam ve hesabına sigorta sözleşmelerine aracılık etmeyi veya bunları sigorta şirketleri adına yapmayı meslek edinen, sözleşmenin akdinden önce hazırlık çalışmalarını yürüten ve sözleşmenin uygulanması ile tazminatın ödenmesinde yardımcı olan kişi*" olarak tanımlanmakta ve 23. maddesinde de bankaların sigorta acenteliği yapması için TOBB nezdindeki levhaya kayıtlı olma ve Hazine Müsteşarlığından belge almaya zorunlu olmadığı düzenlenmektedir. Bu çerçevede, bankalar da serbest acenteler gibi sigorta acentesi olarak faaliyet gösterebilmektedir.

Bildirime konu Acentelik Sözleşmesi'nin 2. maddesi çerçevesinde sözleşmenin konusu, Akbank'ın acente olarak tayin edilmesine ve Aksigorta'nın yazılı olarak bildireceği risk kabul sigortalama uygulamaları ve yönetmeliklerine uygun olarak sigorta primlerini tahsil etmeye yetkilendirilmesine ilişkindir. Acente'nin yükümlülükleri ve sorumluluklarının yer aldığı 7. maddenin dosya konusu bakımından önem arz eden ilgili maddeleri ise aşağıda sıralanmaktadır:

...

Sözleşmenin 9. maddesi Aksigorta'nın yükümlülüklerini konu edinmektedir ve sözleşme konusu ürünlerden doğabilecek hasar taleplerinin çözümlenmesi ve Aksigorta'nın tazmin yükümlülüğünü içeren ilgili fıkrasına aşağıda yer verilmektedir:

...

Yukarıda yer verilen bilgi ve açıklamalar çerçevesinde, bildirim konu Acentelik Sözleşmesi ile Akbank'ın acente olarak Kılavuz çerçevesinde açıklanan riskleri üstlenmediği ve bağımsız davranmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim taraflarca gönderilen ilave açıklamalarda da bu husus teyit edilmiştir. Sözleşme ile Akbank'ın yükümlendiği edim Aksigorta tarafından üretimi ve pazarlaması yapılan hayat dışı sigortacılık ürünlerinin müşterilere satışı ve sigorta primlerinin tahsili ile sınırlıdır, satılan sigorta ürünüde belirlenen riskin gerçekleşmesi halinde müşteriye ödeme Aksigorta tarafından yapılmakta taraflar arasındaki tüm ticari risk Aksigorta tarafından üstlenilmektedir.

Dosya mevcudu bilgiler çerçevesinde, bildirim konu Acentelik Sözleşmesi'nin, müvekkil hesabına aracılık ettiği ya da akdettiği sözleşmelere ilişkin olarak acenteye getirilen sınırlamalar bakımından Kanun'un 4. maddesi kapsamında olmayan bir sözleşme olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

H.2.3.2. Rekabet Yasağı ve Münhasırlıkla İlgili Sözleşme Maddelerinin Değerlendirilmesi

H.2.3.2.1. Sözleşme Maddeleri

Bildirim konusu anlaşmada münhasırlık ve rekabet yasağı ile ilgili aşağıdaki maddeler yer almaktadır.

"MADDE 5. MÜNHASIRLIK:

11-28/582-183

...

denilmektedir¹.

Esasen, acentelik anlaşmaları anlaşma konusu mal veya hizmetlerin acente tarafından müvekkil adına veya hesabına satışı ile ilgili olarak 4. madde kapsamı dışında olmakla birlikte, münhasırlık veya rekabet yasakları anılan madde kapsamında değerlendirilmelidir. Bu nedenle aralarındaki bildirim konu acentelik anlaşması da Kanun'un 4. maddesi çerçevesinde teşebbüsler arası bir anlaşmadır. Dolayısıyla yukarıda aktarılan sözleşme maddelerinin rekabeti kısıtlayıcı olması nedeniyle bildirim konu anlaşmaya menfi tespit verilmesi mümkün değildir.

H.2.3.2.2. Mevcut ve Yeni Türk Ticaret Kanunu (TTK)'nda Düzenlenen Acentelik Sözleşmeleri ile ilgili Rekabet Yasaklarının 4054 sayılı Kanun Karşısında Durumu

Yürürlükte bulunan TTK'nın Acentelik ile ilgili 8. Faslı'nda acentelere getirilen rekabet yasakları şu şekilde düzenlenmiştir:

"III - İnhisar:

Madde 118 - Aksi yazılı olarak kararlaştırılmış olmadıkça, müvekkil, aynı zamanda ve aynı yer veya bölge içinde aynı ticaret dalı için birden fazla acente tayin edemeyeceği gibi; acente dahi aynı yer veya bölge içinde, birbirleriyle rekabette bulunan müteaddit ticari işletmeler hesabına aracılık yapamaz."

- 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe girecek 6102 sayılı yeni TTK'da ise acentelere getirilen rekabet yasakları ile ilgili düzenleme şu şekildedir:

"III - İnhisar

MADDE 104- (1) Yazılı olarak aksi kararlaştırılmadıkça, müvekkil, aynı zamanda ve aynı yer veya bölge içinde aynı ticaret dalı ile ilgili olarak birden fazla acente atayamayacağı gibi, acente de aynı yer veya bölgede, birbirleriyle rekabette bulunan birden çok ticari işletme hesabına acentelik yapamaz.

...

III - Rekabet yasağı anlaşması

Madde 123- (1) Acentenin, işletmesine ilişkin faaliyetlerini, sözleşme ilişkisinin sona ermesinden sonrası için sınırlandıran anlaşmanın yazılı şekilde yapılması ve anlaşma hükümlerini içeren ve müvekkil tarafından imzalanmış bulunan bir belgenin acenteye verilmesi gerekir. Anlaşma en çok, ilişkinin bitiminden itibaren iki yıllık süre için yapılabilir ve yalnızca acenteye bırakılmış olan bölgeye veya müşteri çevresine ve kurulmasına aracılık ettiği sözleşmelerin taalluk ettiği konulara ilişkin olabilir. Müvekkilin, rekabet sınırlaması dolayısıyla, acenteye uygun bir tazminat ödemesi şarttır.

(2) Müvekkil, sözleşme ilişkisinin sona ermesine kadar, rekabet sınırlamasının uygulanmasından yazılı olarak vazgeçebilir. Bu hâlde müvekkil, vazgeçme beyanından itibaren altı ayın geçmesiyle tazminat ödeme borcundan kurtulur.

¹ Kılavuzda ayrıca "Yukarıda sayılan ve benzeri mali veya ticari risklere müvekkil katlırsa dahi, acentelik anlaşması rekabeti sınırlayıcı işbirliği yapılmasına yardımcı oluyorsa Kanun'un 4. maddesi kapsamına girebilir. Bu durum, özellikle, birkaç müvekkilin aynı acenteyi kullandığı ve acente aracılığı ile önemli bilgileri birbirlerine aktardıkları zaman ortaya çıkabilir." denilerek acentelik anlaşmalarının rekabeti sınırlayıcı bir işbirliğine yol açması halinde de Kanun kapsamına gireceği belirtilmektedir.

11-28/582-183

(3) *Taraflardan biri, diğer tarafın kusurlu davranışı nedeniyle haklı sebeplerle sözleşme ilişkisini feshederse, fesihden itibaren bir ay içinde rekabet sözleşmesiyle bağlı olmadığını diğer tarafa yazılı olarak bildirebilir.*

(4) *Bu maddeye aykırı şartlar, acentenin aleyhine olduğu ölçüde geçersizdir.”*

Mevcut TTK'da acentelerin aksi yazılı olarak kararlaştırılmadıkça rakip şirketlerin acenteliğini yapmaları yasaklanmaktadır. Yeni TTK'da da bu düzenleme geçerliliğini korumakla beraber, sözleşme sonrası için de iki yıla kadar acentelerin yazılı olmak koşuluyla rekabet yasağına tabi olabileceği düzenlenmektedir.

220 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi ile TTK'nın acentelerle ilgili yukarıdaki maddeleri çelişiyor görünmekle beraber, TTK'nın bu hükümleri - tarafların iddia ettiğinin aksine- emredici olmadığından, tarafların 4054 sayılı Kanun'a uygun hareket etmelerinin önünde bir engel bulunmadığı görülmektedir.

Esasen, TTK'nın ilgili maddesinin acenteliği düzenleyen özel bir düzenleme olması sebebiyle uygulamada TTK'nın önceliği olmakla beraber, düzenlemenin lafzından emredici bir hukuk normu olmadığı, taraflarca aksine düzenleme yapılmasının mümkün olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Diğer yandan taraflar 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinin aksine sözleşme yapamayacaklarından, bu durumda Kanun'un 4. maddesinin TTK'nın ilgili maddesine göre uygulama önceliği olması gerekmektedir.

230 **H.2.3.2.3. 4054 Sayılı Kanun'un 5. Maddesi Çerçevesinde Yapılan Değerlendirme**

Akbank ve Aksigorta arasındaki ilişki dikey bir ilişki olup 2002/2 sayılı Tebliğ'i açıklayıcı Kılavuz'un yaklaşımı doğrultusunda acenteye tanınan münhasırlığın hem sınırlı bir münhasırlık olması (sadece ilk üç büyük banka için yazılı onay şartı) hem de markalar arası rekabetin yoğun olduğu sigortacılık hizmetleri bakımından sadece marka içi rekabeti ilgilendirmesi nedeniyle, Akbank'a münhasırlık sağlayan sözleşme maddesinin rekabeti önemli ölçüde kısıtlayıcı bir etkisinin olmadığı neticesine varılmıştır.

240 Sözleşme'de Akbank'ın başka sigorta şirketlerinin acenteliğini yapmasını engelleyen hüküm ise aracılık hizmetleri pazarının bir parçası olan Akbank'ı rakip sigorta şirketlerine istisnai durumlar hariç kapatmakta ve markalar arası rekabeti etkilemektedir. Diğer bir deyişle Akbank acentelik hizmetlerini farklı sigorta şirketlerine sunabileceği bir pazarda faaliyet gösteren bağımsız bir teşebbüs olup, rekabet yasağı acentenin bu hizmetlerini sınırlandırmaktadır. Öte yandan Akbank'a getirilen rekabet yasağı sınırlı bir yasak olup Sözleşme'nin 5. maddesi uyarınca stratejik olmayan ürünlerde geçerli değildir.

Sözleşme'nin, yukarıda belirtilen maddeleri çerçevesinde, Kanun'un 4. maddesi anlamında bir teşebbüsler arası anlaşma niteliğinde olması ve tarafların aralarındaki dikey ilişki nedeniyle 2002/2 sayılı Tebliğ ve Kanun'un 5. maddesi çerçevesinde bireysel muafiyet açısından değerlendirilmesi gerekmektedir.

250 Öncelikle Aksigorta'nın hayat dışı sigortacılık hizmetlerinde pazar payı yaklaşık ... olup pazarda ... sıradadır. İlk 5 şirketin toplam pazar payı (CR5) ise %46'dır, dolayısıyla pazar yoğunlaşmamış bir pazardır. Öte yandan acentelik hizmetlerine bakacak olursak Akbank'ın hayat dışı üretiminin tüm hayat dışı toplam sektör üretimindeki pazar payı ..., pazarı banka sigortacılığı olarak daralttığımızda ise tüm bankaların hayat dışı sigorta üretimi (Bankasürans) içindeki payı ... civarındadır. Bu çerçevede, pazar payları 2002/2 sayılı Grup Muafiyeti'nde öngörülen %40 eşliğinin altındadır.

Bununla birlikte, belirli türden dikey anlaşmaların oluşturduğu paralel ağlar ilgili pazarın %50'sinden fazlasını kapsıyorsa veya anlaşmanın Kanun'un 5. maddesinde düzenlenen

11-28/582-183

koşullarla bağdaşmaz etkilere sahip olduğu tespit ediliyorsa Kurul çıkaracağı bir tebliğ ile ilgili pazarda belirli sınırlamaları içeren dikey anlaşmaları grup muafiyetinin dışına çıkarabilmekte veya belirli bir anlaşma için muafiyeti geri alabilmektedir.

260 Öte yandan, dosya mevcudu bilgilere göre, ilgili pazarda herhangi bir sigorta şirketi ile ortaklık ilişkisi veya dikey entegrasyon içerisinde olmayan bankaların birden fazla sigorta şirketinin acenteliğini yürütmesi yaygın bir durumdur. Bunun dışında, Hazine Müsteşarlığı'nın "Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği"nin 10. maddesi uyarınca gerek kredilerle ilgili gerekse diğer sigortalarda acentelerin tüketicinin seçim özgürlüğünü engellemesi yasaktır². Ayrıca kredi pazarında herhangi bir hâkim durum bulunmamaktadır. Sigortacılık sektörü de dinamik, rekabetçi ve dünya piyasaları ile bütünleşmiş bir yapı sergilemektedir. Dolayısıyla Akbank ve Aksigorta arasındaki bildirime konu sözleşme ile getirilen rekabet yasağı ilgili pazarın önemli bir bölümünü kapatmayacak ve pazara girişleri engellemeyecektir.

270 Ancak Akbank'a getirilen rekabet yasağının süresi Sözleşme'nin 3. maddesi uyarınca on beş yıldır. 2002/2 sayılı Tebliğ'in 5. maddesine göre alıcıya getirilen belirsiz süreli veya süresi beş yılı aşan rekabet etmeme yükümlülüğü grup muafiyetinden yararlanamamaktadır. Ancak, süresi beş yılı aşmayan veya beş yıldan sonraki uzatmanın her iki tarafın açık iradesi ile mümkün olduğu ve alıcının beş yıllık süre sonunda rekabet etmeme şartına son vermesini engelleyen herhangi bir durumun olmadığı hallerde rekabet etmeme yükümlülüğü grup muafiyetinden yararlanacaktır. Bu çerçevede, on beş yıl süreli rekabet yasağı nedeniyle sözleşmenin bireysel muafiyet açısından değerlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

280 Herhangi bir rekabet kısıtlamasına bireysel muafiyet tanınması için iki olumlu iki olumsuz koşulun birlikte sağlanması gerekmektedir.

a) Malların üretim veya dağıtımı ile hizmetlerin sunulmasında yeni gelişme ve iyileşmelerin ya da ekonomik veya teknik gelişmelerin sağlanması

Bu hüküm çerçevesinde hangi hallerin ekonomik yarar sağladığının somut olayın özelliklerine göre değerlendirilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, üretim ve dağıtım maliyetlerinin düşürülmesi, kalitenin artırılması, malın arzında devamlılığın sağlanması, yeni piyasalara girişin kolaylaştırılması ve yeni ürünlerin ya da üretim tekniklerinin bulunması ekonomik yararın sağlandığı hususlar arasında görülmektedir.

290 Bankalar sigortacılık hizmetlerinin farklı seviyelerinde faaliyet gösterirler. Sıklıkla da sigortacılık hizmetlerinin dağıtım kanalında acente olarak yer alırlar. Banka sigortacılığı (bancassurance) olarak da adlandırılan banka ve sigorta şirketleri arasındaki bu tür yakın ilişkiler ölçek ve kapsam ekonomisine imkân sağlayabileceği gibi her iki tarafın da diğerinin

² Hazine Müsteşarlığınca hazırlanan "Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği" 17 Ocak 2009 tarih ve 27113 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Yönetmelik, Türkiye'de faaliyet gösteren her türlü kredi kuruluşunun sağladığı kredilerle bağlantılı yaptırılan ihtiyari ve zorunlu sigortaları ve bu sigortalar dahilinde verilecek teminatları kapsamaktadır. Yönetmelik'in "İyiniyet" başlıklı 10. maddesinde aşağıdaki hükme yer verilmiştir.

"MADDE 10 – (1) İhtiyari sigortalarda, öncelikli olarak kredi borçlusunun sigortalı olması ve/veya kredi konusu malın veya eşyanın sigortalatırılması esastır.

(2) Zorunlu veya ihtiyari sigortalarda, kredi kullanan kişinin sigorta şirketini seçme hakkı sınırlandırılmaz. Sigorta sözleşmesine veya kredi sözleşmesine sigortanın belirli bir sigorta şirketine yaptırılmasına ilişkin konan her türlü şart hükümsüzdür.

(3) Kredi kuruluşu, sigortanın kendisi veya başka bir sigorta aracısı tarafından yaptırılabilirliği hususunda kredi kullananı bilgilendirir. Kredi kuruluşu, kredi kullanan kişinin başka bir sigorta şirketi veya sigorta aracısı yoluyla yaptırdığı ve talep edilen teminatları kapsayan sigorta poliçesini kabul etmek zorundadır."

11-28/582-183

müşteri tabanına erişimini sağlaması, çapraz satış olanakları, diğer tarafın üstün marka imajından fayda elde edilmesi ve dağıtım açısından ileriye doğru dikey bütünleşme gibi avantajlar da söz konusudur.

300 İnceleme konusu olay bakımından ele alındığında, münhasır acentelik ilişkisi ile tek bir sigorta şirketinin ürünlerine odaklanılarak, o konuda daha fazla teknolojik ve kurumsal yatırım yapılabildiği gibi, tüketicilere verilen hizmette iyileştirmeler de yapılabilmektedir. İlaveten, Akbank'ın sigorta alanındaki portföyünü azami kapsamda tutmak ve müşterileri tarafından ileri sürülen talepleri karşılamak amacıyla olduğu, acentelik sözleşmesinin kısmi münhasırlığa ilişkin hükümleri sayesinde Akbank'ın daha kapsamlı bir ürün portföyüne kavuşmuş olacağı taraflarca belirtilmektedir. Taraflar, bundan başka, uzun dönemli çalışma, istikrar ve güven ortamının finansal sektörün müşterilerine en fazla faydayı yaratabilmesi, en etkin çalışma ortamını oluşturabilmesi için dayandığı en önemli özelliklerinden olduğuna dikkat çekmektedir. Aksigorta'nın hisselerini devralan Ageas'ın devraldığı hisseleri karşılığında bu işin gelişmesi için Türkiye'ye sermaye getirdiği, aynı zamanda yatırım yaptığı da vurgulanan hususlar arasındadır. Özetle münhasırlık hükmü içeren anlaşma aracılığı ile sunulan hizmette uzmanlaşmanın sağlanacağı ve uzun vadeli çalışma ortamının yaratacağı istikrar sayesinde yatırımların artacağı ifade edilmektedir.

310 Bu itibarla inceleme konusu işlemin, Kanun'un 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine uygun düştüğü değerlendirilmektedir.

b) Tüketicinin bundan yarar sağlaması

320 Muafiyetin ikinci şartı; anlaşmanın tüketicilere ortaya çıkan objektif faydadan adil bir pay alma imkânı tanınması gereğidir. Kanun'un 4. maddesi anlamında rekabeti sınırlayıcı etkileri olan bir anlaşmanın muafiyet alabilmesi için, yukarıda değinilen malların dağıtımı veya hizmetlerin sunulmasından elde edilen iyileşmenin tüketiciye yansıtılması ve ortaya çıkan ekonomik fayda ile tüketicinin elde edeceği menfaat arasında makul bir denge olması gerekmektedir. Bu çerçevede; fiyatlar seviyesindeki düşüş, satış sonrası etkin hizmetler, ürün çeşitliliğinin artması, tüketicinin ürüne daha kolay ulaşabilmesi, malın arzında devamlılığın sağlanması gibi koşullar tüketicinin elde edeceği menfaat kapsamında değerlendirilebilmektedir.

Taraflarca yapılan ilave açıklamalarda, sağlanan kazanımların ve yaratılan iyileştirmelerin tüketicilere doğrudan yansıtılabileceği vurgulanmaktadır. Bu kapsamda uzmanlaşmaya paralel olarak tüketicilere daha kesin bilgiler içeren açıklamalar verilebileceği, daha fazla teknolojik ve kurumsal yatırım sayesinde tüketicilere verilen hizmette iyileştirmeler yapılabileceği ve Akbank müşterilerinin de daha kapsamlı sigortacılık ürünlerine kavuşacağı ifade edilmektedir. Kurulan ilişkilerin tüketici konumundaki müşterilerin ticari ve ekonomik sorunlarını ve endişelerini çözme ihtiyaçlarını kolaylıkla gidermelerine yardımcı olacağı açıklanmaktadır.

330 Ageas'ın uluslararası tecrübelerinden ve yapacağı yatırımlardan faydalanılıp müşterilere yeni çözümler üretilmesi, ürünlerin sağlanmasında uzmanlaşmaya gidilebilecek olması hizmetten yararlanan tüketicilerin lehine olan gelişmelerdir. Bu nedenle Kanun'un 5. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan koşul da sağlanmaktadır.

c) İlgili piyasanın önemli bir bölümünde rekabetin ortadan kalkmaması

Muafiyetin üçüncü şartı, anlaşmanın veya kararın teşebbüslere ilgili piyasanın önemli bir bölümünde rekabeti ortadan kaldırma imkânı tanımaması, bir başka deyişle sağlanan ekonomik gelişme veya fayda ile tüketicinin bundan yarar sağlamasının rekabetin ortadan kaldırılması sonucunda elde ediliyor olmamasıdır. Bu şartın amacı, rekabetin kısmen

11-28/582-183

sınırlandırılmasına izin verilen piyasalardaki reel ve potansiyel rekabetin devamının teminidir.

340 İnceleme konusu başvurunun etkilemesi muhtemel olan pazarlardan ilki olan hayat dışı sigorta acenteliği pazarı bakımından Akbank kanalıyla elde edilen primlerin toplam primler içerisindeki ağırlığı ... olup, bu çerçevede ilgili pazarın önemli bir bölümünde rekabetin ortadan kalkmayacağı değerlendirilmektedir.

İşlem sonucunda etkilenmesi muhtemel olan diğer pazar olan banka sigortacılığında ise, pazarın ...'i özellikle dikey entegrasyon nedeniyle kapanmış durumdadır. Bununla birlikte Akbank'ın tüm bankaların hayat dışı sigorta üretimi içindeki payı ... civarındadır. Hayat dışı sigortacılık pazarında olduğu gibi banka sigortacılığında da herhangi bir hâkim durum bulunmamaktadır.

350 Buna ek olarak, taraflar arasındaki acentelik sözleşmesinin kısmi münhasır olan bir sistem öngördüğü de söylenebilecektir³. Acentelik sözleşmenin 5.3 ve 5.11 maddeleri bu düzenlemeye ilişkindir. Akbank herhangi bir şekilde müşterilerinin yararlanması gerektiğini düşündüğü bir sigorta ürününün Aksigorta portföyünde olmaması halinde münhasır çalışmama hakkını saklı tutmuştur. Bu durumun gerçekleşmesi ve Aksigorta'nın kendisinden talep edilen ürünleri sağlayamaması halinde Akbank bir başka sigorta şirketi ile çalışabilecektir. Öte yandan, gerek kredilerle ilgili gerekse diğer sigortalarda acentelerin tüketicinin seçim özgürlüğünü engellemesi yasaktır. Akbank kredi teminatlarının sigortalanması söz konusu olduğunda tüketicilerin seçimlik hakkı bulunmaktadır. Tüketici dilerse Akbank'ın çalıştığı Sigorta şirketi ile dilerse diğer bir sigorta şirketi ile çalışmakta serbesttir. Ayrıca kredi piyasasında da hâkim durum olmadığı için herhangi bir bankadan

360 kredi alamayan bir tüketicinin, diğer bir bankaya geçmesinin önünde ciddi bir engel bulunmamaktadır. Dolayısıyla Akbank ve Aksigorta arasındaki bildirim konu sözleşmenin rekabet yasağı maddesinin ilgili pazarın önemli bir bölümünde rekabeti ortadan kaldırmayacağı açıktır.

Sonuç olarak bildirim konu anlaşma sonucunda ilgili pazarın önemli bir bölümünde rekabetin ortadan kalkmayacağı ve muafiyetin bu koşulunun sağlandığı değerlendirilmesine ulaşılmıştır.

d) Rekabetin (a) ve (b) bentlerindeki amaçların elde edilmesi için zorunlu olandan fazla sınırlanmaması

370 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinde öngörülen bu son koşul gereği, tüketicilere yansıtılan ekonomik gelişme ve iyileştirmenin elde edilmesinde rekabeti daha az sınırlayan bir yöntem mevcut ise anlaşmaya muafiyet tanınamayacaktır. Bu koşula aykırılık, ya izlenen amacın elde edilmesi için rekabetin gereğinden fazla sınırlanması ya da rekabetin sınırlanması gereğinin dahi bulunmaması halinde olabilir.

Bildirim konusu anlaşmada Akbank'a getirilen on beş yıl süreli rekabet yasağının yaratacağı muhtemel rekabet karşıtı etkiler, pazarın rakip sigorta şirketlerine kapatılması ve mağaza içi rekabetin (in-store inter-brand competition) ortadan kalkmasıdır. Taraflar, Akbank'a getirilen rekabet yasağının amacının Ageas'ın Türkiye'ye getirdiği sermaye ve yaptığı yatırımın karşılığını alması ve Akbank'ın elde edeceği çalışma know-how'ını başka sigorta şirketleri ile yapılacak anlaşmalar ile kara çevirmemesi olduğunu belirtmektedirler.

380 Ayrıca Akbank'ın güçlü bir teşebbüs olması nedeniyle, çıkarları doğrultusunda,

³ Akbank'ın belirli koşullarda rakip sigorta şirketlerinin acenteliğini yapmakta serbest olabileceği kısmın Akbank'ın toplam alımları içerisinde oran olarak ne kadar yer tutacağıının öngörülemediği taraflarca belirtilmiştir.

11-28/582-183

Sözleşme’de öngörülen on beş yıllık süre içerisinde herhangi bir zamanda anlaşmayı sonlandırabileceği, dolayısıyla rekabet kuralları ile korunmaya ihtiyacı olmadığı belirtilmekte ve uzun dönemli ilişkilerin istikrar ve güven ortamının gelişmesi açısından önemli olduğu ifade edilmektedir. Taraflarca son olarak, İspanya, Almanya, Portekiz gibi Avrupa ülkelerinde de uzun süreli rekabet yasağı veya münhasırlık içeren anlaşmaların ilgili ürün pazarında çok yaygın olduğu belirtilmiştir.

390 Esasen, dikey entegrasyon nedeniyle önemli bir bölümü kapanmış olmasına rağmen, ilgili pazar, çok fazla sayıda rakip firmanın faaliyet göstermesi nedeniyle markalar arası rekabetin önemli düzeyde bulunduğu, görece yoğunlaşmanın düşük olduğu ve artan ürün çeşitliliğine sahip bir pazardır. Bunların yanı sıra, hayat dışı sigortacılık alanında banka sigortacılığının toplam dağıtım kanalları içindeki payının düşük olduğu görülmektedir. Tüm bu bilgiler çerçevesinde, mevcut koşullarda, rekabetin Kanun’un 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerindeki amaçların elde edilmesi için zorunlu olandan fazla sınırlanmadığı anlaşılmıştır. Bununla birlikte, ilerleyen dönemlerde, bu tür rekabet yasağı içeren anlaşmaların yarattığı paralel ağlarla pazarın rakip sigorta şirketlerine önemli ölçüde kapatılması durumunda, muafiyetin tekrar gözden geçirilmesinin uygun olacağı kanaatine varılmıştır.

I. SONUÇ

400 Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre, Aksigorta A.Ş. ile Akbank T.A.Ş. arasında 18.02.2011 tarihinde imzalanan “Hayat-Dışı Sigorta İçin Acentelik Sözleşmesi”ne 4054 sayılı Kanun’un 5. maddesi çerçevesinde bireysel muafiyet tanınmasına OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.